

הנהגת המתבודד

[כ"י 915 עמ' 75א—79ב]

[75א] אמר משה אחר שגמלנו האל בטובו וחסדו והגיענו אל זה מפירושו היקר לחי בן יקטאן והוא נראה מספור הספר כי חי בן יקטאן ואסאל נפרדו שניהם מזולתם (ודרכו?) ונמשך אליו אסאל וקרב אליו ועבדו האל באותה האי אי ההצלחה עד שבו האמת אשוב כי רמז בזה שהמתבודד כבר יהיה אחד או יותר מאחד כי כאשר יהיו מהמצליחים לא יזיק חברת האחד לאחד איך שתועיל. ולפי שבזמננו זה ההתבודדות נמנע על שלא יהיה חלק מדינה והוא כבר התיר למתבודד חברת בן גילו ורמזו על הנהגתו והיה אבובכר בן אלצאיג כבר הקל בזה בשנתן הנהגת המתבודד והוא חלק מדינה וצוה לחפש מדינות הנמצאים במ חכמים יותר והתיר ג"כ החברה עמהם, ראיתי לכלול הנה כוונת אבובכר בן אלצאיג על הנהגת המתבודד והוא חלק מדינה בלתי חשובה כמשפט המדינות הנמצאות באיקלימים האלו על שלא יעיקהו מעיק מההצלחה אחר שהגיע אצלנו הספר ההוא בעודנו מתזיקים בזאת המלאכה בברחנו מאלניסיא מפני חרב האויב האמת ובייחוד כי ראינו מכוון הספר ההוא לא יובן למתפלספים בזמנינו זה ואיך יובן אליהם. והנה נ' רשד הודה על קשיו והעיר על סתרו ועמקו ופלאו כי אמר בסוף אגרתו באיפשרות הדבקות:

וכבר היה אבובכר בן אלצאיג חכם להניח סדור בהנהגת המתיחד באלו המדינות אלא שהספר בלתי שלם וכוונתו ג"כ קשה להבין והנה גרמו אנחנו אל כוונתו בזולת זה המקום כי דבר נפרד בו ולא קדמהו בזה אחד מאשר לפניו עכ"ל. על כן ראיתי לרמוז על כוונתו גם לבארה היטיב ואקום ללקוט אורות פיריו להאיר עיני העובדים נפשם והמשרתים הנעבד. ויהיה ספרנו זה כולל משפטי הנהגת כל מתבודד אם נבדל ואם מדיני מדינתו חשובה ואם בלתי חשובה כי הם הרבים. ואחר שאלת העזר מאתו ית' אשר הביאנו אל זה ונשימהו פרקים מפורדים [ב75] מספרם שמנה ונאמר

הפרק הראשון למה שהיתה כוונתו בספר הרשום הנהגת המתבודד לבאר הנהגת המתבודד והוא חלק מדינה התחיל בזה בשבאר תיבת ההנהגה ואמר: מלת ההנהגה הוראתה היותר מפורסמת בכלל על סדור הפעולות לצד תכלית מכוונת. ועל כן לא יאמר בפעל האחד הנהגה. ואמנם יאמר על סדור פעולות הרבה שיכוין בהם תכלית מה כענין בהנהגת המדינות והמלחמות. ועל כן יאמר על האלה שהוא מנהיג העולם כי תדמה להנהגת המדינות כפי ההמון, ואם כפי הפלוסופיא הנה בשתוף גמור. והסדור כשיהיה בעניינים בכח הנה אמנם יהיה זה במחשבה. ועל כן א"א שימצא אלא לאדם לבדו כאשר תאמר בפרט וכאשר תאמר בכלל תאמר בכל הפעולות אשר יכללו אותם המלאכות אשר יקראו הכחות. ולמה שהיה המכוון בזה הוא הנהגת האדם נפשו כשיהיה מהמתבודדים המצליחים והיה הבודד משפטו דומה למשפט המדינה השלימה, כלל הנה משפטי המדינה החשובה כדי שיעתיק המשפט ממנה אל המתבודד אשר הוא הדרוש ואמר כי המדינה החשובה תתיחד בהעדר מלאכת הרפואה ומלאכת המשפט: אם מלאכת הרפואה כי המדינה החשובה פעולותיה כלם נכוחים כי זהו סגולתה אשר יתחייב לה. ועל כן לא יזונו במונות המזיקים באיכות ובכמות ולא יצטרכו לידיעת מרפא הקבסא כי אין שם אוכל בלתי מסודר. אמנם החללים אשר סבותם הקרובות באות מחוץ הנה יתרפאו הרבה מעצמם. ואם מלאכת המשפט כי האהבה אל הקבוץ ולא יתרעמו ביניהם כלל ולא יצטרכו להנחת הצדק ולמעמיד והוא השופט. ומבואר כי המדינה השלימה כבר יתן בה לכל אדם היותר שלימות אשר הוא מוכן לו ובסברותיה הם כלם צודקים אין שם העלם המנהג והדת ואין במעשיה חטא ושחוק ותחבולות הפליאה הנה אין שם רפואת הנפשות. אמנם שאר המדינות והם הכהנת והממוניות והקהליות והנוצחת כבר יהיה בהן כל אלה. וכאשר יתחדש באלו המדינות מצד מי שהאמין בסותר הכוזב אשר במדינה ומצא מעשה נכון יקרא צומח ויעותק זה השם מן העשבים הצומחים מעצמם בין המין ומציאות הצומחים באלו המדינות הוא סבת חדוש המדינה השלימה. וכאשר כלל משפטי המדינה השלימה ובאר כי מתחדשת ממציות הצומחים בזולתה באר כי כוונתו בזה המאמר לתת הנהגת אלו הצומחים וכי משפטם להנהיג עצמם כמשפטי המדינה השלימה לבלתי יצטרכו לשלשת מיני הרפואות כי השם רופאם וכי אלו הצומחים תהיה להם הצלחת המתבודד ושוה הוא אם יהיה המתבודד אחד או יותר מאחד אם לא יתקבצו על סברותם אומה או מדינה ואלו הם אשר רצו לוי' הציפיה במאמריהם הגרים ואם הם בבתיהם ובין הקרובים ושכיניהם הנה הם גרים בסברותם כבר נסעו במחשבותם אל מחנות אחרים הם להם כבתים אשר במדינות כפי מה שיסדרם הראשון מהכת וזהו שנתן סבה דוד בבקשת השגת דרושו ואמר גר אנכי בארץ אל תסתר ממני מצוותיך.

הפרק השני ואחר שבאר כי הוא יכוין בזה המאמר לתת הנהגת הצומחים המתבודדים חלק פעולות האדם כפי חלקי האדם כדי שיבאר המין מן הפועלות אשר ראוי שיוגבלו בו התכליות בלבד ומן האנושיות ואמר: כל אדם ישתתף [א76] עם החי הבלתי מדבר וכל חי ישתתף לצומח והצומח לדומם וכל מה שימצא לאדם בטבע ויתיחד בו מהפעולות הנה הם בבחירה וכל פועל שימצא לאדם בשום בחירה הנה לא ימצא לזולתו ממיני הגופות א"כ הפעולות האנושיות המיוחדות בו הם מה שיהיו בבחירה א"כ כל מה שיעשהו האדם בבחירה הנה הוא פועל אנושי וכל פועל אנושי הנה הוא פועל בבחירה ור"ל בבחירה הרצון ההוא מצד עיון קיים כי החיוני || הבלתי מדבר אמנם יקדם לפעולו מה שיתחדש בנפש הבהמי מהפעולות נפשיות בלבד והאדם הנה כבר יעשה זה מזה הצד כמו שיברח מדבר מפחד וכמו שישבור אבן שהזיקתו ואלו כלם פעל בהמי. ואמנם מי שישברוהו כדי שלא ישרוט לזולתו בעבור עיון יחייב שבירתו הנה זה פעל אנושי. ומי שיאכל הכיאר שנבר לרכך בטנו וקרה עם זה שיהיה ערב לו הנה זה הפעל אנושי והוא בהמי במקרה וההפך להפך. אם כן המגיע הוא מה שיתחדש בנפש בסברא מדומה או אמונה אמתית שוה אם קדם למחשבה התפעלות נפשיות או לא. ורוב פעולות האדם בהנהגת הארבע מורכבות מבהמי ואנושי ומעט הוא שימצא הבהמי רק מהאנושי כבר יחשוב איך יפעל ועל כן יעביד החלק הבהמי בו החלק האנושי כדי להטיב פעולותיו ואמנם האנושי כבר ימצא רק מהבהמי. ומלאכת הרפואה היא מזה המין. עוד נתן שורש בהנהגת המתיחה והוא שיהיה פועלו אנושי במוחלט לבלתי יביט לבהמי כלל ואמר ואמנם מי שיעשה הפעל מפני הסברא והיושר ולא יביט לנפש הבהמית הנה זה האיש פעלו אלהי משיהיה אנושי והוא המכוון הדבור בו בזאת התנהגה ועל כן יתחייב שיהיה זה האדם חסיד במעלות ההמוניות עד כשתגזור הנפש המדברת דבר לא תחלוק עליה הבהמית אבל הגזור באותו הענין מצד כי הסברא גורה אותו. והוית הנפש הבהמית בזה הענין הוא הגעתה למעלות התבנתיות כי המעלות התבנתיות אמנם הם שלמות לנפש הבהמית ועל כן יהיה האדם האלהי בהכרח חסיד במעלות התבנתיות ר"ל במעלות המדות וזהו שרש הנהגת המתבודד שהוא אם לא יהיה חסיד והיה כשיפעל זה הפעל מואס והיה קשה עליו כי מטבע הנפש הבהמית שומעת ומקבלת לגפש המדברת בטבע אלא באדם אשר הוא על בלתי המנהג הטבעי כמו הצבועי המדות בבעלי חרון אף ועל כן מי שהיתה נפשו הבהמית תנצח לגפשו המדברת כשתתעורר מתאווה החולקת לסברתו תמיד הנה הוא ואם הוא אדם הוא נמשך אחר הבהמי אחר שלא ידע להטיב אבל הבהמה טובה ממנו כי היא נמשכת לעצמה אבל מה שנאמר בו שהוא בהמה במוחלט הוא מי שהיתה לו מחשבת אדם ייטיב בה אותו הפעל ולא ייטיב כי אז אינו אדם שהבהמה באופן מה יותר טובה ממנו אבל הוא אז בהמה בשלוח אחר שהוא רואה בשכלו להטיב ועם כל זה ינצח הבהמי לשכלי כשלוח כי (ה) מזוון המשובח לגוף החולה שאמר אבוקרט שיוסיפנו רוע. הנה הפעל הדוממי כירידה למטה בטבעו והעליה למעלה בהכרח נראה שהוא הכרחי אין בו בחירה ואינו לענין כלל ועל כן אין לנו שלא נפעלהו כי התנועה בו אינה מעצמנו והפעל הבהמי בנפש הזנה והמולידה והמגדלת הוא ג"כ לא מפני דבר אלא שהוא מעצמנו ועל כן בידינו שנעמד וגמנע ממנו והפעל האנושי הוא לעולם מפני דבר ומעצמנו וע"כ בידינו שנעמד כשנרצה והנה נראה א"כ שהוא אמנם יתחייב שיגבילו התכליות בפעולות האנושי בלבד.

הפרק השלישי למה שכבר באר כי בפעולות האנושיות בלבד ראוי שיוגבלו התכליות והיה התכלית האחרון למתבודד השגת הרוחניות הבדיל מאמרו בצורות הרוחניות וחלקם על מיניהם כדי שיבאר || המכוון האחרון לצומח הבודד ושיגביל התכליות בהן כי הסודר והתקון בפעולות האדם אמנם הם בשביל הכח המדבר והכח המדבר אמנם הוא בשביל התכלית אשר חלק במנהג שיאמ' האחר(ד?) ית ר"ל והוא המין השני מן הצורות החמריות ואמר: הרוח יאמר בלשון הערב על מה שאמ' עליו הנפש ויעשהו הפילוסופים בשתוף פעם ירצה בו החום הטבעי אשר הוא הכלי הנפשי הראשון ועל כן יאמרו הרופאים כי הרוחות שלש רוח טבעי ורוחני ורוח מניע. ויאמר על הנפש. לא מצד שהיא נפש אלא מצד שהיא מניעה אם כן הנפש והרוח שנים במאמר ואחד במונח. ורוחני מיוחס אל הרוח כשירה בו על הענין השני ויורו בו על העצמים השוקטים הנפרדים לזולתם אשר אינם גופות אלא צורה לגופות. והמתפלספים לא יקראו זה רוח כמדקדקי הערב אבל יקראו זה רוחני כמנהגם באמרם גופנית נפשית וכל מה שיהיה העצם יותר רחוק מהגשמות היה יותר ראוי שיקרא בזה השם. ועל כן יראו כי היותר ראוי מהעצמים בזה הוא השכל הפועל והעצמים אשר יניעו לגופות הסובביים והצורות הרוחניים על מינים תחלתם צורות הגופות הסובביים והמין השני השכל הפועל והשכל הנאצל והשלישי המושכלות ההיולאניים הרביעי העניינים הנמצאים בכחות הנפש והם הנמצאים בחוש המשתתף ובכח הדמיון ובכח הזכרון והנה המין הראשון אינו היולאני בשום פנים. ואמנם המין השני הנה הוא באלו הפנים בלתי היולאני כלל כי לא היה בשום עת צורה היולית ואמנם יוחסו אל ההיולי מפני שהוא משלים המושכלות ההיוליים והוא הנאצל או הפועל אותם והוא השכל הפועל ואמנם המין השלישי הנה יש לו יחס אל היולי ויאמ' לו היולאני מפני שהם המושכלות החמרים כי אינם רוחניים בעצמם כי מציאותם בהיולי אלא שיופשטו הגשמות מצד הם צורות כמדבר כי יסתלק ממנו בכלל היחס הפרטי אשר בינו ובין האישי שהוא כל מה שימצא לו היחס הפרטי הנה יש בו גשמות מה ובגללו נמצא היחס הגשמי וכאשר יסתלק הגשמות ושב רוחני גמור לא נשאר לו אלא היחס הכללי והוא יחסו אל אישי ואמנם המין הרביעי הנה הוא אמצעי בין המושכלות ההיוליים והצורות ההיוליים. ואמנם המין הראשון הנה אנהגו נטה ממנו בזה המאמר כי אין לו מבוא במה שנרצה לאמרו. ואמנם נדבר בזה המאמר ברוחני המוחלט והוא השכל הפועל ובמה שייחוס אליו והם המושכלות והנה נקרא אלו המושכלות בשם הרוחניים הכלליים. ונקרא מה שהוא תחתם מהצורות הנמצאים בחוש המשותף בשם הרוחניים הפרטיים כי הן נשאות פרטיות כי הנשיאות אמנם הוא מאלו השני יחסים ואמנם הכללי הנה הוא נשיאות הכללי על איש מאישי ויהיה ממנו המשפט האישי אשר הנשוא שלו כללי ואמנם היחס הפרטי הנה יהיה ממנו המשפט האישי אשר הנשוא שלו אישי.

הפרק הרביעי ואחר שבאר אמתת הצורות באר כי הפעולות האנושיות נחלקות כפי אלו הצורות ואמר [76b] והפעולות האינשויות אם שיהיה התכלית בהם מציאות הצורה הגשמית וזה כמו האכילה והשתיה וההתכסות והמשכן על שהמבוקש ממנו התענוג בלבד הנה הוא גופני ומדרך אלו שלא ישתוקקו לצורות הרוחניות והנה הוא רע לתפוש עליהם והניחום והנה הוא דומה בדמות הכלב אם יתחזקו עליו ינבח ואם יעזבוהו ינבח ויש מהן שיהיו הפעולות לצד הצורות הרוחניות ואלה הם מינים הראשון לצד הצורות הרוחניות אשר בחוש' המשותף וזאת הכת משתתפת עם הראשונה אלא שהיא יותר מעולה והיותר

מפורסם מזה ההתפאר במלבושים העליונים מפני שתשאר הצורה הרוחנית בחוש המשותף עד שישימו בפנים חלק המכסה הפחות במה שהוא סמוך לגופותיהם ויראו לאנשים חלק הכסות היותר טוב, וזה נמצא הרבה בזה הזמן. ואלו יודעים כמתיפים והשני מהם לצד הצורה הרוחנית בדמיון כלבישת כלי הזין בוולת המלחמה, ומהם מה שיכונו בה ההנאה כמו המריבה והחברה והכבוד נכנס בזה המין ופלאי המשכנים והמלבושים וטובת ההגדה והשירים. ומהם מי שיכוין בו השלימות בלבד והם המעלות המחשבות אשר הם עניינים פרטיים בצורת הרוחניים האנושיות כיושר העצה וכהנהגת צבאות המלחמה והרפואה והנהגת הבתים גם המלאכות המופתים אצל מי שלא יבקשם לתכלית העצמיות להם והמעלות התכליתיות התבניתיות בו תבנה והמעלה והאמונה. והמעלות אשר כפי המחשבה כהון והקנאה והכעס ואלו כבר יכוננו בהם שיולידו בנפש ענוה ויבא אחריו הכבוד ושאר הטובות היוצאים והם התשוקיים ויתכן שלא יכוין בהם דבר כלל אלא שיאהב שיפעל אלו הפעלות והנה יגיע מהם שלימות צורתו הרוחנית הנה יפעל אלו הפעלות במקום שיודעו ויפורסמו ומהם הפעלות אשר יושג בהם שלימות הצורה הרוחנית אשר בזכרון עד שרוב האנשים יחשבו בה שהיא הצלחה. והעריבים יסברו בזכרון בפרט מה שלא יסברו הרבה מהאומות ועל כן אמר המשורר זכרון הגבר ימותיו השנים. ומהם הפעלות אשר יגיעו לרוחנית הכללית והם היותר שלמים מאלו הרוחנים במוחלט. וכאלו בין אלו המזוגים בגשמות אם יאמי' לזה המין מזיגה ובין הרוחנית המוחלטת אשר הוא התכלית האחרון למבקש ההצלחה והוא המכוון למתבודד.

הפרק החמישי ואחר שחלק הפעולות האנושיות כפי חלוק הצורות באר הגבלת התכליות באלו הפעולות בצורה צורה ואמר התכליות אשר יעמידם המתיחד הנה הם שלש אם שיהיו לצורה הגופנית או לצורה הפרטית הרוחנית או לצורה הרוחנית הכוללת. אמנם מי שיכוין הגשמות הנה בריתו ברית אדם כבר היה תוכו בהמי. אמנם הרוחנית הפרטית אם השלמויות התבניתיות הנה כבר ימצא ברבים מהרוחניים השלמים המעלים פעולות דומים להם כמו הבושה לארי הסלסול לטואס הנטיה לכלב המרמה לשועל הנדיבות לתרנגול. אלא שאלה לא התיחד בהם איש זולת איש מזה המין על כן לא ימצא זה היחוד אלא לאדם בפרט ועל כן לא היו מעלות המינים ההם כי יעשו אותם בכל עת שוה שיהיה ראוי או בלתי ראוי ועל כן אינם מעלות אלא בשתוף השם כי ממשפט המעלה בשעור ראוי בזמן ראוי ולמי שראוי ובאופן ראוי. ואמנם השלמויות המחשבות הנה הם עניינים פרטיים בצורות הרוחניות [א77] האנושיות אין שתוף לזולתם בהם אלא שהם יבוקשו לדבר זולתם. ואמנם אלו הפעולות המחשביות והחכמות באמתתם הנה הם כלם שלמויות במוחלט ויתנו המציאות התמידי הנבדל בו. ואמנם הצורה הרוחנית הפרטית הנה היא תועיל המציאות הזכרונת. ואמנם הצורה הגופנית הנה היא המציאות הרמזו אליו והוא היותר קצר שבנמצאים. והיותר ראוי בהתמדה הם הנמצאים השכלים והרוחניים ארוכים וקצרים בערך אל הגופניים והשכליים למה שהם מורכבים מן הקצוות וכל מי שהשארותו כלה הנה אריכותו קצר בערך אל הנצחות כי אין לו עמה יחס. וכמו מן האנשים מי ישגיח על צורתו הגשמית והוא הנבדל עד שהיותר פחות שבבהמי מי שלא ירצה בצורתו הרוחנית לא ישגיח בה כן מהם מי שישגיח על צורתו הרוחנית בלבד והוא והמעולה הנכבד עד שהיותר מעולה שבמדרגות הנכבדים מי שלא ירצה בצורתו הגשמית ולא ישגיח בה אבל מי שלא ירצה בה כלל הנה קצר זמן מציאותו וכמו שאותו יוצא מן הטבע כן זה וזה

ג"כ לא ימצא כי אין השם שונה הגוף אבל אמנם ימצא שיאבד צורתו הגשמית לעשות רצון צורתו הרוחנית כאנשים ספרם ארס' בגסי הרוח וגדולי מזימה שרפו עצמם ומדינתם כשהתאמת אצלם שאויביהם ינצחום וזה הענין בפרט הם קצת העניינים אשר המות בהם המגעת מהטבע אינה מיוחדת לגוף מהם כי המצא לא יתאוה למים ידועים בעצם אבל אמנם טוב מהחיים ובחירת המות על החיים פעל אנושי ישר. על כן בחרו יקרי עמנו המות מהחיים לבלתי יסוגו מאחרי יי ולבלתי נטוש אשר גדלו בו ובייחוד מהדעות האלוהיות שיהיו הפה והלב שוים וזה הטבע נכבד ויקר רוחני והוא היותר הנכבד שבמדרגות למטה ממדרגת החכמה. והטבע הפילוסופי יתחייב בהכרח שיהיה זה מתארו שהוא אם לא יהיה זה בו היה גופני והיה פילוסוף בהמי הנה זה הטבע הפילוסופי אם הוא מי שכוין שיהיה על שלמותו האחרון הנה הוא יפעל אלו הפעולות ועל כן כל מה שישים יתרון לגופניותו על שום דבר מרוחניותו הנה אי אפשר לו שישג התכלית הקצוי א"כ אין גשמי אחד מצליח וכל מצליח הנה הוא רוחני אלהי גמור כמו שיתחייב על הרוחני שיפעל קצת הפעולות הגופניות אבל לא לעצמם, ויפעל הפעולות הרוחניים לעצמם כמו כן הפילוסוף יתחייב שיעשה הרבה מהפעולות הרוחניים אבל לא לעצמם ויפעל כל הפעולות השכליים ויקח מהגופני למה שהוא כלי שעור יתמיד מציאותו ולא יכריתו מהרוחני והרוחני המעלה עצמו למה שהוא הכרחי לשכלי ומהשכלי הקצוי באחרית ובגפניות הוא בה אדם נמצא וברוחניות הוא בה מעולה ובשכלי הוא אלהי חסיד א"כ בעל החכמה בהכרח אדם מעלה אלהי והוא יקח מכל פעל היותר מעולה שבו וישתתף עם כל כת ביותר מעולה שבעניינים המסוגלים בהם ויתבודד מהם ביותר מעלה שבפעלות. והיותר נכבד מהם. וכאשר יגיע אל התכלית הקצוי וזה שישכיל השכלים הפשוטי העצמות הנפרדים בעצמם היה אז אחד מה וצדק עליו שהוא אלהי בלבד ונסתלקו ממנו תוארי הגשמות הקצרים ותוארי הרוחניות המעולים ויאות לו תאר אלהי פשוט בלי גשמות ורוחניות ואלו כלם כבר יהיו למתיחד מבלי המדינה השלימה.

הפרק השישי ואחר שבאר כי הצורות הרוחניות אינם תכליתיות ושאין המכוון העצמי [77ב] למתבודד רצה לחלק הצורות הרוחניות הפרטיות על מיניהם, יגלה בזה אמתת המשפט הכולל בשראוי שירוחקו למבקש ההצלחה ואמר: הצורות הרוחניים הפרטיים עם ייחוסם הכללי הנה אם שיהיו כבר הגיעו בחוש המשותף תחלה ויהיה אצילותם לא מן החוש והם ארבעה מינים היותר מפורסם מהם החושים והשני הטבע כי הצמא ימצא בנפשו צורה רוחנית למים והרעב כל מאכל ובכלל החושק לחשוק. וזאת הצורה המגעת מהטבע אינה מיוחדת לגוף מהם כי הצמא לא יתאוה למים ידועים בעצם אבל אמנם יתאוה לאי זה מים שיהיו מאותו המין אשר יתאוה אליו ועל כן חשב גזאלי כי הבהמות ישיגו המינים ולזה אמר אפלטון כי הטבע לא יטעה במה שיקחהו מהנפש ותתן לו הנפש המציירת כח האצטומכא אשר יתאוה אל הקרירות ויבואו לו מים והנה אין המים הקרירות אבל המים הם הקרים ובקור עניינים בלתי הקור כלחות או יהיו עבים או ארציים הנה אלו עניינים זרים לא תתאוה להם הטבע. והנה יתכן שיויקו לאשר יש לו חמימות וזאת הצורה הרוחנית היא מנהגת לחיוני והשלישי הצורה הרוחנית תועילה המחשבה והיא כמו הצורה הטבעית במחשבה וראיה והצודק מאלו ימעט במנהגות וירבה ברוב המנהגות הכוזב יותר נמצא ובוה תכנס החמדה ואל יתכן שיתאוה האדם מה שאינו אפשר כדבור עם המתים והרביעי הם מה שימצאו מצד השכל והיא כמו הצורה הטבעית בלא מחשבה ובלא ראיה

ובזה המין יכנסו המחשבות והמחזות הצודקים והנה כלם צודקים בעצם לא במקרה וכן מה שימצא מצד המחשבה הצודקת ושניהם יסוגל בהם האדם ואלו הצורות אינם צורות לגופות בעינם כדי שיהיו פרטיות ולא צורות רוחניות פרטיות כחושיות ואינם ג"כ מופשטות מההיולי כדי שיהיו מושכלות כלליות עד שנאמר שהמינים יושגו לבהמות אלא שימצאו בין הצורות הפרטיות והמושכלות, והנה זה הכח אמצעי בין הנמצאים ההיולאניים והנמצאים השכליים והוא מקבל משני הקצוות ותחקה אותם וזאת הצורה כמו שאמרנו יועיל אותה הטבע ויאצלה אם מפני ההשלמה הנה מהם משותפות לכל החיונים אמנם מה שיועיליהו הטבע מפני היותו הנה בקצת החיוני ויתור מה שיהיה זה כבלתי בעלי הדם כדבורים וגמלים וירבו פעלי מי שתאציל הצורה הרוחנית אצלו תוספת רוחניות, ועל כן מי שתקצר אצלו הצורה המוחשת על רוחניותה אשר יועלו אותה מן החוש היה חלוש כי הצורה הרוחנית הפרטית אשר סבתה החוש הנה אמנם יש לה התנועה המגעת במקום בלבד ואמנם שאר התנועות הנה אמנם הם לצורה אשר יועיל ר"ל יאציל אותה טבע האיש ההוא וכבר אמרנו שהיא תדמה ביחס לאמצעית וזה האדם אשר לו זה הטבע הוא עצל מעט הפעלות וכן קצת החיוני הבלתי מדבר כמו הצאן והבקר ואמנם המבין והזך הנה הוא אשר תהיה אצלו הרוחנית והפרטית כענין האמצעית אם מעט ואם הרבה. ועל כן ימצא באדם המבין הזך העינים הרטובי השחרות כאלו הם יזובו ותמצא הפתי והעצל עיניהם כאלו הם מעטי התנועות. כי הצורות הדמיוניות אמנם יגיעו לכחות בעיניים אשר ישיגם בהם הראות, ועל כן כל מי שיהיה על המהלך הטבעי והעביר במחשבתו צורה רוחנית הנה הוא יעביר אותה כענין אשר עבר עליו והנה הוא יביט לצדם ומפני רב העיניים הרוחניים הנמצאים לצורות המוחשים ירבו תנועות העין והבטתו כאלו הוא יביט אל [78א] כל אחד ואחד מהן כי ההבטות אחזור אלו העברת אלו העיניים הרוחניים ועל כן המבין רב תנועות ההבטה בלתי נמשכות והעצל נזח והמהיר רב תנועות ההבטה זה אחר זה מהר ועל כן הניחו בעלי הכרת הפרצוף מהירות תנועות העין רושם מעוט הישוב וכל מה שיהיה יותר טוב הראיה היה יותר נשגב ועל כן ימצא האדם המוטבע על המחשבה המופתית יניע עיניו הרבה ומה טוב כשלקחו עיניו לאות המורה על הפעלות הנפשיות וכ"ש על הפעלות אשר התייחסו אל הכחות אשר בהם תהיה ההשגה.

הפרק השביעי ואחר שחלק הצורות הרוחניות אל רבוי הרוחנית ומיעוטו ובאר שהם יגיעו בלי הרצון באר כי כמו שאין ראוי למתבודד לפעל הצורות הרוחניות מצדם כי אינם תכליתיות ואם בהם יושגו התכליתיות כן ראוי למתבודד להבדל ג"כ מאנשי הצורות ההם פן יבא נחש על חוה ויטיל בה וזהמא תמנענו לעמוד בהר יי כי ישאר מהם בהתחברו עם בעליהם רושם בנפשו יעיקוהו מההצלחה האמתית. ואמר הרוחנית והפרטית והממוצעת לא יושמו תכליות מפני שהם עניינים יגיעו רובם בטבע ובכלל הנה הם בלי הרצון. ומה שיגיע מן המשובחים שבהם ומה שיחשב בו שהוא משובח ברצון הנה הם נכנסים במינים השלשה אם בגופנית או במה שיועיל בה בעבודת האדמה ומה שילך מהלכה או בצורה הרוחנית הפרטית כמו מיני מלאכות אחרות או במושכלות כמו מיני הלמודיות והשיר ומה שהם מסוגו הנה אין אלו תכליות אלא מצד אלו יגיעו אותם האחרים ואלו הן סבותיהם ועל כן כשיהיה אדם יותר חסיד כמהדי ויוסף הצדיק ואחר יותר רע כאבאדלמא המשורר ויירבעם בן נבט והנה אצל כל אחד מהם הצורה המיוחדת באחר (ד) ? כל צורה רוחנית הנה כבר תניע הגוף אשר היא בו והנה צורת אבי דלאמא לא תניע המהדי ר"ל

כשיצייר עניינו ופחיתותו אל המנוחה והצחוק וצורת המהדי תניע אבי דלאמא אל החיים ואל היושר כי יכנע בציירו עליו הנכבד וצורתו המשובחת ומבואר שהחיים והיושר יותר מעולים מההתול והצחוק והנה בצורת היותר נשא ישוב היותר פחות נכבד ר"ל כשיציירה ובצורת הפחות ישוב הפחות נכבד ועל כן ראוי לו למתבודד. ועל כן יטהר מיותר פחות ויפרסם בקול רם בשם הנכבד ויעלים הנכבד התנעושותו מצד הפחות ולא יזכור אלא בהתבודדותו. ועל כן כל אחד יניע חברו על צד הענין אשר הוא בו וכבר הטיב זיד בן עדי העובד במאמרו ושירו על השכן לא ישאל וישאל על בן גילו כי כל בן גילו בחברו ימשך והנה המתיחד עם בן טהור מבני גילו שהוא חובה עליו שלא יתחבר עם הגופני ולא למי שתכליתו הרוחנית אבל אמנם חובה עליו שיתחבר עם אנשי החכמות ומפני שאנשי החכמות ימעטו בקצת המקומות וירבו בקצתם עד שיגיע בקצתם שיעדרו על כן יהיה המתיחד חובה עליו בקצת המקומות שיסור מהאנשים בכלל כל מה שאיפשר לו ולא יתערב עמם אלא בעניינים ההכרחיים וזה ג"כ כפי ההכרח וישימם נפרדים ממנו כי אינם ממינו לא יתערב עמם ולא ישמע צפצופם עד לא יצטרך בכחישותם ולשנא משנאי יי ולשפוט עליהם האחד המתבודד בא לגור וישפוט שפוט. לא כן ילכו נא הגברים ויעבדו את השם ישליך מעליו המשא הכבד בכלות עצמו והאיר לזולתו כנר ויתמיד בעבודה אשר בינו ובין הבורא בסתר כאלו הוא דבר מכווער כמו שאמ' והצנע לכת עם אלהיך ובוזה ישלם בדעתו כמו שישלם בתורתו ויהיה מרוצה לפני האל אהוב למעלה ונחמד למטה ומה שהוא זולת זה ולקח מקבילו הנה הוא חסיד שוטה ממכלי עולם או ילך למקומות אשר בהם החכמות אם היו [278] נמצאים ויתחבר עם הזקנים טובי העצה והסברה והחכמה והשכל ובכלל המעלות השכליות אשר הם אדם יכלה לא אדם יחודש כי אלו אנשי השנים כמו שאמר סוקרטס כשיהיה חכם מבעלי ההצלחה ואין זה חולק על מה שנאמ' בחכמה המדינית כי ההסרה מבני אדם רע. ולמה שהתבאר בחכמה הטבעית שהאדם מדיני בטבע כי זה אמנם הוא בעצם כשבני אדם יהיו בשלמויותיהם הטבעי' ואמנם במקרה הנה הוא טוב כענין בבשר והיין שהם מזון טבעי אל האדם והחנטל והאפיון הורגים ואי אפשר שאלו ירפאו והמזונות הטבעיים יהרגו על המעט ובמקרה וככה ביחס המנהג אל הנפשיות.

הפרק השמיני ואחר שבאר כי ראוי למתבודד להבדל מאנשי הצורות אשר אינם תכליות באר כי הפעולות אשר יתכן שיפעלם המתיחד על שהן תכליתי' הן המושכלות העיוניות והאחרית מאלה השכל הנאצל ותכלית התכליות ראות הנבדל על האופן אשר ישיג הוא עצמו אשר הוא אמתת עצמותו לפי מה שאבין מכח מאמרו ואמר הפעולות האנושיות אשר יצטרפו אל המתיחד ויתכן שיפעלם המתיחד ג' מינים כמו שזכרנו תחלה מהם מה שהוא לצד הצורה הכללית והיא הצורה המושכלת ואמנם הרוחנית הפרטית מצד שיש לה יחס פרטי והרוחנית הממוצעת הם בהם יושגו התכליות ואינם תכליות וכמו שכבר דברנו בכל אלה הנה נשאר עלינו שנדבר ברוחנית המושכלת וזאת הצורה נמצאות מנגד על הצורה הפרטית כי אותם מונחיהם אשר יסמכו אליו על שהוא יתואר באותה הצורה הם בו נמצאות צודקות הוא אחד כי הנושא הצורה הפרטית חוץ לנפש אחד ומונחם אשר הוא תכונתו ר"ל על שהוא ענין מצוי בו דבר ר"ל כי הנושא דמותו בנפש בלתי נבדל הוא אמצעי ואלו מונחם אשר בו הם נמצאים רבים כי האישים אשר מהם ילקח העצמות השוה לכל אישי המין רבים כי מהשנות האישים ילקח המושכל המופשט העצמי הכולל ומונחם אשר הם לו תכונתו אחד כי הכח אשר בו יושכל אחד בלתי מקבל

החלוקה והגנה הם ביחס אל מונחיהם כלליים האלהיים אלא כמושכלות אשר להם איש אחד כמו השמש והמושכלות הנה הם לכל מיני העצמים והאדם מין ממיניהם א"כ כמו שנבדל האדם משאר העצמים הנמצאים כין נבדלה צורתו משאר הצורות אשר להווים הנפסדים נתדמה לצורות אשר לגופות הטובים כי אותם ישכילו נפשותם והנה מונחם אשר יתואר בהם מונחם בפנים האחרים אם יאמר להם בזה היחס האחר מונח שהוא אמנם יאמר מונח בשני פנים אם למקבל הרושם בהצטרפות והוא המונח למציאותם הצורה בו או לנמצא הגופני בהצטרף אל המושכל' והגופות העגלים הם מונחים למושכלות אשר בהם הם מה שהם ואינם מונחים למציאות אותה הצורה בהם כי לא קבלו על צד שהם היולי להם והנה יהיה מציאותם בהם אבל מה שהשכילו מצורתם הוא מצוי בעצמו והוא סבה למציאותם והוא קודם להם במציאות לפי מה שיקדמו חלקי הגבול לנגבל והנה אמנם מיני הגופות ההווים הנה כי הגופות מונחים על שהכלליות צורות לאותם הגופות ולאנשים אשר ישכילו לאותם המושכלות על שהם מקבלים אותם ובהם מציאות אותם המושכלות וידמו על צד מה אלה הרישומים החמריים ר"ל רושם הצורה בהיולי והנה אמנם מין האדם הנה כי מונחו אשר יתואר בו הוא מונחו אשר לו על צד השנית והנה כבר היה מה שהוא אדם ימצא בו מין האדם ואם היה מקבלו הנה כבר יהיה המונח יקבל צורת האדם בשני פנים מן [79א] הקבול בעת אחד ר"ל מצד ההשכלה ומצד הצורה אלא שזה אינו מגונה כי הוא משני צדדים כי האדם מפליאת הטבע אשר מצא אותו והנה נאמר כי האדם יש בו עניינים רבים ואמנם הוא אדם בהתקבצם כלם והנה בו הכח הזן ואין זה מקבל צורתו ובו הכח החש והמדמה והזוכר ואלו כלם לא יקבלו עצמותו ובו הכח המדבר והוא ישיג עצמותו כמו שישגי שאר העצמויות אלא שהוא ישיג עצמו מצד מהו הוא וישגי שאר העצמויות הגשמיות על שהם נבדלות ממנו ויפשיטם וישיבם מושכלות והוא מבואר כי אלו המושכלות יש להם יחס אל ההיולי כי אינם נפשטים בעצמם אחר שהם מושכלות החמריים מציאותם הקודם בהם כי למה שהופשטו מין האישים ומהם לוקחו נשאר שם היחס הכללי והוא יחסו אל אישיו ואם בוטל היחס הפרטי אשר בינו ובין האיש ולמה שההיולי סבת ההפסד והיחס אליו נשאר שם עד שנאמר כי מושכל ארס' אינינו מושכל אפלטון בבחינת הצורות המדומות המתחלפות בהם כפי התחלף האישים שלוקחו מהם אשר נבראו מושכלות בהצצת השכל הפועל הנה אינינו המכוון למתבודד המבקש ההשארות והוא בלתי מיוחס אל ההיולי על כן יתק אל התכלית האמתית והוא כשיסתלק זה היחס הכללי ג"כ כי יסתלק הגשמות בכלל מאותה הצורה כי לא היה בשום עת צורה היולית כי ישכיל הצורות במה הם נפרדות בעצמם מבלתי שהופשטו מהחמרים כי מציאותם בעצמם הוא מציאותם והם מופשטים אשר הוא הציור השכלי ר"ל השכל הנמצא אשר הוא שכל בפועל והוא מציאות השכל הנאצל אשר הוא היותר דומה שבדברים אל השכל הפועל ולא יהיה לזאת הצורה הנאצלת יחס אל ההיולי אלא בפנים אחרים והוא מפני שהוא משלים המושכלות ההיוליים כי השכל בפעל כדמות נושא לשכל הנקנה ר"ל השכל הנאצל. ואמנם היה זה כי כאשר הגיעו הצורות מושכלות בפעל היו אז סוף נמצאות העולם מצד שהם מושכלות בפעל שהם מושכלות בפעל בכלל הנמצאות ולפי שדרך הנמצאות כלם שיושכלו ויגיעו צורות לאותו העצם אינו נמנע כמו שאמר אבונצר שיהיו המושכלות מצד שהן מושכלות בפעל והן שכל בפעל שישכילו ג"כ ויהיה אשר ישכילהו אינינו דבר רק אשר בפעל שכל אבל אשר הוא בפעל שכל בעבור שהמושכל היה לו צורה כבר יהיה שכל בפעל בהצטרף אל אותה הצורה לבד או צורות ובכח בהצטרף אל מושכל אחד ואמנם כאשר

היה שכל בפעל בהצטרף אל המושכלות כלם והיה סוף הנמצאות בשהיה הוא המושכלות בפעל הנה כאשר השכיל הנמצא אשר הוא שכל בפעל לא ישכיל נמצא חוץ מעצמו אבל אמנם ישכיל עצמו מבלי הפשטה על שמציאותו בעצמו קודם שישכיל שכל או מושכל בפעל בחלוף מה שהושכלו אלו הדברים עצמם תחלה שהם הושכלו תחלה על שהם הופשטו מחמריהם אשר היו מציאותם ולפי שהם היו מושכלים בכח הושכלו שנית אין מציאותם המציאות הקודם אבל מציאותם נבדל מחמריהם ועל שהם צורות לא בחמריהם ועל שהם מושכלות בפעל הנה השכל בפעל כאשר השכיל המושכלות אשר הם צורות לו מצד שהם מושכלות בפעל היה השכל אשר היינו אומרים תחלה שהוא שכל בפעל הוא עתה הנקנה וכאשר היו הנה נמצאות אם צורות אם לא בחמריהם ואם היו כלל הצורות בחמרים הנה אותם כאשר הושכלו היו נמצאות והיו מושכלות המציאות אשר היו להם קודם שיושכלו כי אמרנו שיושכל הדבר ראשונה הוא הפשט הצורות אשר בחמרים מחמריהם ויהיו להם מציאות אחד בלתי מציאותם הראשון וכאשר היו בכאן דברים הם צורות לא בחמרים לא יצטרך [279] אותו העצם שיופשט מחמרו כלל אבל ימצאם מופשטים וישכילם כפי מה שימצא בעצמו מצד שהוא שכל בפועל מושכלות אינם בחמריהם וישכילם ויהיה מציאותו מצד שהוא מושכל שכל שני הוא מציאותו אשר היו לו קודם שישכיל זה השכל ובוה בעצמו ראוי שיובן באשר הם צורות לא בחמרים שהם כאשר הושכלו היה מציאותם בעצמם הוא מציאותם והם מושכלים על עניינים ואמתתם כי הפנים אשר הם נאמר במה שהוא בנו בפעל שכל שהוא בנו הנה כפי זה המשל ראוי שיאמ' באותם שהם בעולם ואותם הצורות אמנם אפשר שיושכלו על השלימות אחר שיגיעו המושכלות כלם מושכלות בפעל או רובם ויגיע השכל הנקנה או יגיעו אותן הצורות מושכלות ויהיו אותן כאלו הן צורות לשכל מצד שהוא שכל נקנה והשכל הנקנה בדמות נושא לאותו ויהיה השכל הנקנה דומה לצורה לשכל אשר בפעל והשכל אשר בפעל כדמות נושא וחמר לשכל הנקנה.

הנה למה שהשכל הפועל בלתי מתחלק ר"ל שכל הצורות המיניות בכללם אחת או עצמותו דברים בלתי מתחלקים ר"ל שכל צורה וצורה מהצורות המיניות אחת בו ואם ירבו הידועים ברבוי המינים הנה הידיעה אחת נבדל כפי העלוי והיה רבוי הצורות ממנו מצד מה שלא היתה המצאתם אלא בחמרים כי הצורות אשר הן היום בחמרים הן בשכל הפועל צורה מופשטת לא שהם היו נמצאים בחמרים והופשטו בענין בשכל בפעל לא נמנע השכל הפועל לחתור שיקרבם מההפרדה מעט מעט עד שיגיע הציור השכלי ר"ל השכל הנקנה ויהיה בעבור זה עצם האדם או האדם במה שיתעצם היותר קרוב שבדברים אל השכל הפועל וכן לא נמנע זה השכל לתת באחרונה מה שנתגוהו שארי השכלים ראשונה והוא ההנעה על שיושכל עצמו ואז יגיע הציור השכלי האמתי אשר הוא ההשכלה לנמצא אשר הוא שכל בפעל בעצמו מבלתי מוציאו מכח לא עתה ולא קודם זה אשר הוא ציור הנפרד ר"ל השכל הפועל כפי מה שייצייר הוא עצמו וזהו סוף כל התנועות וזה אם שתתחדש שם הכוונה השנית כמו שיראהו בן רשד או על שיתעצם זה ויצליח עד שיבין הנפרד וישוב הוא הוא וזהו התכלית האחרון למתבודד והוא תכלית ההווה השלם בעזר הנבדל וזאת היא ההצלחה האחרונה והחיים הארוכים הנצחיים וזהו פרי כל החכמות ואז ימצא בו תואר קונו עד שראוי לו ההלול והשבח את יי אלהיך תירא לרבות ת"ח כה אמר יי אל יתהלל חכם בחכמתו כי המושכלות הכללות יש להם יחס אל ההיולי כי הם מושכלות החמרים ואל יתהלל הגבור בגבורתו כי הכובש את יצרו ובכלל בעל המדות הטובות הנה מעלותיו התבניתיות ביתרונות והאמונה והחסידות גם הגבור היודע הנהגת צבאות

המלחמה הממתין מעלותיו המעלות המשובחות וכל אלה עניינים פרטיים בצורות הרוחניות האנושיות אל יתהלל עשיר בעשרו כי מהמעלות אשר כפי המחשבה ההון והקנאה וידוע הנבדל עד האמת ית' ותואריו כי אני יי עושה חסד משפט וצדקה בארץ כי המציאות טוב וחסד מאתו כי באלה חפצתי חפץ הדמות נאום יי והשפעתו.

ובכאן נשלמה כוונת אבובכר בן אלצאיג בהנהגת המתבודד והוא חלק מדינה אשר רמו עליה אבובכר וראוי לנו אחר זה שנשוב למה שהיינו מפירושונו לדברי המתבר...